

7. REGERINGENS VIKTIGASTE GRUNDLÄGGANDE PROJEKT

7.1 Förenta staternas inverkan på säkerheten i Europa och Finland

Övre gräns för det disponibla anslaget (euro): 80 000

Tidsplan: 3/2017–12/2017

Bakgrund till samt beskrivning och motivering av informationsbehovet:

Från andra världskrigets slut till det kalla krigets slut låg Europa i hög grad i fokus för Förenta staternas utrikes- och säkerhetspolitik. På 2000-talet förändrades Förenta staternas säkerhetspolitiska roll i Europa. USA:s militära närvaro och kapacitet att fullt ut försvara de europeiska alliansländerna kördes i princip ned. Det betydde likväl inte att det transatlantiska säkerhetssamarbetet upphörde eller att Förenta staternas engagemang försvagades. Nato accepterade nya medlemsländer, organisationens uppgiftsfält breddades och många samarbetsformer öppnades upp också för partners utanför alliansen. Under president G.W. Bush regeringsperiod karakteriserades Förenta staternas utrikespolitik av en strävan efter oberoende, men på 2010-talet har de transatlantiska relationerna återigen intensifierats. Obama-administrationen har inte bara förbundit sig till ett multilateralt samarbete för att lösa såväl globala som regionala problem och konflikter, utan också kraftfullt talat för omfattande frihandels- och investeringsavtal (TPP, TTIP) i ett försök att komplettera det internationella normsystemet och få fart på den ekonomiska tillväxten. Rysslands växande militära kapacitet, den olagliga erövringen av Krim, den hotfulla retoriken och den militära verksamheten bland annat i Östersjöområdet har lett till att Nato — och Förenta staterna — besluta stärka den konventionella militära kapaciteten i (östra) Europa.

Ett flertal analyser har dock identifierat utvecklingstendenser som kan förändra situationen: (1) Det politiska klimatet i Förenta staterna är osäkert och bland väljarna förekommer ett stort missnöje med den politiska eliten. Det finns möjligen ett ökat tryck på att styra utrikespolitiken i riktning mot protektionism, isolationism, valfrihet när det gäller att följa internationella normer och bilaterala avtal i stället för multilaterala.

(2) Kravet på att de europeiska allierade kraftigare ska förbinda sig att försvara sig själva delas i dag öppet av många utrikespolitiska beslutsfattare. (3) Den kinesiska ekonomin har växt i många år och, även om tillväxten bromsats upp något, tillåtit stärkt militär kapacitet samtidigt som de utrikespolitiska ambitionerna höjts. Det har väckt frågan om huruvida Kina kan hota Förenta staternas ledande ställning främst i Asien men på lång sikt också globalt. I USA har detta hot tagits på allvar, vilket återspeglas i Obama-administrationens tanke att lägga den utrikes- och säkerhetspolitiska tyngdpunkten på Asien.

Utredningen analyserar grunderna för och effekterna av olika slag av kontinuitet och (möjliga) förändringar i Förenta staternas Europapolitik. Särskild uppmärksamhet fästs vid säkerhets- och försvarspolitiska frågor. Utredningen beaktar utgången av presidentvalet i Förenta staterna och likaså andra händelser och utvecklingstrender som är av betydelse för frågeställningen. Särskild vikt ställs dessutom vid de effekter – utmaningar och möjligheter – som eventuella förändringar

kan medföra för Finland och Finlands utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik. Utredningen kan komma att innehålla konkreta åtgärdsrekommendationer till stöd för beslutsfattandet.

Forskningsfrågor:

- Behovet av forskning anknyter till det globala systemskiftet, Förenta staternas ställning i världen och de transatlantiska relationerna i allmänhet. Hur sannolika är de utvecklingstrender som avses ovan?
- Vilka effekter kan de ha på de transatlantiska relationerna och det europeiska säkerhetssystemet?
- Har de demografiska förändringarna i Förenta staterna betydelse för landets relationer till Europa?
- Hur påverkas målen för Förenta staternas utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik, om Kina stiger fram som en regionalt ledande stat eller en global stormakt?
- Hur ser Förenta staternas framtida roll i Nato ut och hur kommer landet att förhålla sig till Natos alliansländer?
- Vilka utvecklingstrender är tillfälliga, vilka är mer långvariga eller leder till permanenta förändringar?
- I vilken utsträckning är förändringstrenderna oberoende av vem som är president i Förenta staterna?
- Kommer Förenta staterna att bevara sin ledande utrikes- och säkerhetspolitiska ställning och fortsätta med en aktiv utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik (bl.a. koalitioner)?
- Har de europeiska staterna kapacitet att ta över mer av ansvaret för sitt försvar och för stabiliteten i närområdet, om Förenta staternas närvaro i Europa försvagas?
- Hur påverkas de transatlantiska relationerna av att Storbritannien sannolikt träder ut ur Europeiska unionen?
- Hur påverkar förändringarna Finlands utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska ställning och hur kan Finland skapa beredskap för de förväntade förändringarna?

Kopplingar till genomförandeplanen för regeringsprogrammet, statsrådets strategier och annan utrednings- och forskningsverksamhet:

Utredningen genererar information som stöder såväl den utrikes- och säkerhetspolitiska planeringen som verkställandet av statsrådets utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska redogörelser. Den stöder också statsrådets framsynsarbete och genererar kunskap till nytta för utrikesministeriets egen framtidsredogörelse.

Informationsproduktionens huvudsakliga former:

- Framsynsanalys och bakgrundsteckning, inkl. metaanalys av befintliga data
- Information som stöder genomförandet av strategin, inkl. analys av lägesbilden

7.2 Starkare påverkan från Finland vid förebyggandet och hanteringen av konflikter

Övre gräns för det disponibla anslaget (euro): 100 000

Tidsplan: 3/2017–12/2017

Bakgrund till samt beskrivning och motivering av informationsbehovet:

Projekten studerar Finlands agerande i konflikter dels utifrån de nationella förutsättningarna, dels som medlem i det internationella samfundet. Särskild vikt fästs vid hur Finlands insatser inom fredsmedling kan stärkas på lång sikt. Vid behov kan uppgiftsfältet delas upp på flera projekt så att de olika forskningsfrågorna beaktas på bästa sätt.

Enligt regeringsprogrammet ska Finland fortsätta att aktivt delta i internationell krishantering. Regeringen betonar en samordning av militär och civil krishantering samt utvecklingssamarbete, humanitärt bistånd och fredsmedling. Finland ska bära globalt ansvar och stärka sin säkerhet genom att i internationellt samarbete främja hållbar utveckling, fredsbyggande och kvinnors och flickors ställning, bland annat i enlighet med FN:s resolution 1325. Det har ansetts viktigt att stärka Finlands roll när det gäller förebyggande verksamhet, krishantering och eftervård av internationella konflikter. Det konstateras bl.a. i redogörelsen om den inre säkerheten att det finns en nära koppling mellan den yttre och den inre säkerheten. Konflikter i avlägsna delar av världen kan ge återverkningar i Finland. Aktiva insatser genom t.ex. krishantering och fredsmedling ökar därför säkerheten också i Finland.

Finland har satsat på en integrerad krishantering med ökat samarbete mellan den militära och civila krishanteringen och utvecklingssamarbetet och det humanitära biståndet. Det är väsentligt för ett framgångsrikt fredsarbete och för krishantering att man lyckas tolka tidiga signaler och förutse händelserna. Här har de lokala samfundens och grupperingarnas och ofta även de icke-statliga organisationernas kontaktnätverk en viktig roll. I idealfallet kan fredsarbetet fokusera på tidiga varningar och på att lösa konflikterna genom fredsmedling. Det behövs separata faser för det förebyggande arbetet, själva krishanteringen och återuppbyggnaden. Det är viktigt med en smidig övergång mellan de olika faserna.

UM har tidigare understött Stockholms internationella fredsforskningsinstitutets (SIPRI) forskning om den förändrade geopolitiken och arten av FN:s fredsoperationer. UM har också understött en uppföljande studie om fredsoperationerna i Afrika. Syftet med projektblocket TEAS är att behandla fredsarbetet uttryckligen ur ett finländskt, övergripande perspektiv. Forskningen ska ta fasta på vilket mervärde Finland får och främja uppbyggandet av vår nationella kapacitet genom att stärka forskningsunderlaget. Projektet går också vidare med den tidigare forskningen i övergripande krishantering (bl.a. utvärderingen av effekterna av krishanteringen; Kova, 2012).

Strävan är att nå hållbarare resultat genom mer deltagande och omfattande fredsprocesser. Finland avser fästa större vikt bl.a. vid att det civila samhället görs delaktigt i processen och vid utveckling-

en i sköra stater under åren efter att ett fredsavtal trätt i kraft. Kvinnorna och de unga bör få en aktivare roll i förebyggandet, hanteringen och eftervården av konflikter. På det hela taget gäller det att vid sidan av ett så brett lokalt ägande som möjligt nå goda och hållbara resultat. I fredsarbetet gäller det att korrekt bedöma religionernas upplevda och faktiska betydelse i konflikter.

Forskningsfrågor:

- Hur kan vi, bland annat utifrån eventuella konkreta forskningsrön och ett övergripande angreppssätt, utveckla vår verksamhet inom de olika dimensionerna av fredsarbetet (förebyggande verksamhet, civil och militär krishantering, fredsmedling, återuppbyggnad, utvecklingsarbete, humanitärt bistånd) så att de på bästa sätt bildar ett kontinuum, kompletterar varandra och får största möjliga genomslag?
- Hur kan vi stödja de olika parterna i en konflikt att delta i fredsprocessen och hur kan vi bidra till att kvinnorna och/eller de unga aktivt deltar i konfliktcykelns olika faser, inklusive det förebyggande arbetet?
- Hur kan vi bli bättre på att förutse konflikter (politisk-ekonomiska frågor, ideologier) och därigenom bli bättre på att rikta in vårt deltagande där det ger mest effekt?

Kopplingar till genomförandeplanen för regeringsprogrammet, statsrådets strategier och annan utrednings- och forskningsverksamhet:

Projektet anknyter till verkställandet av den utrikes- och säkerhetspolitiska redogörelsen, av redogörelsen om och strategin för den inre säkerheten (2016) och av den försvarspolitiska redogörelse som är under beredning.

Informationsproduktionens huvudsakliga former:

Information som stöder genomförandet av strategin, inkl. analys av lägesbilden eller fallstudier och jämförelse av olika handlingsalternativ.

7.3 Utrikes- och säkerhetspolitiskt samarbete mellan de nordiska länderna: utvecklingsmöjligheter och utmaningar för ett fördjupat samarbete

Övre gräns för det disponibla anslaget (euro): 80 000

Tidsplan: 3/2017–3/2018

Bakgrund till samt beskrivning och motivering av informationsbehovet:

Det nordiska samarbetet har under de senaste åren fått en framskjuten plats på den politiska agendan. I såväl statsminister Sipiläs regeringsprogram som i den nya utrikes- och säkerhetspolitiska redogörelsen framhävs det nordiska samarbetets säkerhetspolitiska betydelse för Finland och för stabiliteten i närområdet. För att svara på de snabba förändringarna i närområdet och i samhället arbetar Finland under sitt ordförandeskap (2016) i Nordiska ministerrådet för att förnya det traditionella avtalsbaserade nordiska samarbetet. Till målen för arbetet i ministerrådet hör att stärka det samnordiska inflytandet i EU och andra internationella forum och att modernisera strukturerna för det nordiska samarbetet så att de bättre stöder målen (Nytt Norden 2.0). Moderniseringen innefattar en granskning av kontaktytorna mellan ministerrådets avtalsbaserade samarbete och samarbete som bedrivs vid sidan av det nordiska samarbetsavtalet (bl.a. utrikes-, försvars- och inrikespolitiska frågor). Thorvald Stoltenbergs rekommendationer från 2009 om intensifierat nordiskt utrikes- och säkerhetspolitiskt samarbete har i stor utsträckning realiserats. Det finns ett fortgående intresse av att ytterligare bredda det nordiska utrikes- och säkerhetspolitiska samarbetet.

Det intensifierade utrikes- och säkerhetspolitiska samarbetet återspeglas också i nordiska avsiktsförklaringar och visioner: Utrikesministrarna gav 12.2.2014 en avsiktsförklaring enligt vilken de nordiska länderna förbinder sig att stärka det utrikes- och säkerhetspolitiska samarbetet när det gäller bl.a. krishantering, internationella organisationer, klimatförändringen, hållbar utveckling, arktiska frågor och cybersäkerhet. I december 2013 godkände försvarsministrarna en vision som sträcker sig fram till 2020 och innebär intensifiering av det nordiska försvarssamarbetet. Visionen innefattar bl.a. utvecklat övnings-samarbete, starkare samarbete inom sjö- och luftbevakningen och snabbinsatskapacitet inom ramen för såväl EU som Nato och FN. De nordiska samarbetsministrarna kom i februari 2014 med en gemensam vision som bland annat talade för ett utåtriktat Norden. I mars 2014 kom försvarsministrarna med en resolution om de nordiska utvecklingspolitiska prioriteringarna och om arbetsfördelningen när det gäller att driva frågorna i internationella forum. Stormakterna har intresse av att upprätthålla samarbetsrelationer med de nordiska länderna i grupp. Ett exempel på det är de gemensamma mötena med Förenta staternas president.

Ett flertal omständigheter – det försvagade säkerhetsläget i Östersjöområdet, den instabila ekonomiska konjunkturen och osäkerheten kring EU:s framtid – har lyft upp den nordiska samarbetskontexten (inkl. de närmare yttre förbindelserna) till en faktor som kan stödja stabiliteten och den övergripande säkerheten i närområdet och samtidigt stärka Finlands politiska vikt och den ekonomiska tillväxten i landet. Det nordiska samarbetet löper dock inte alltid helt friktionsfritt. Även om våra samhällen är likartade och i stor utsträckning delar värdegrund, sammanfaller inte alltid våra uppfattningar, och de befintliga Europapolitiska och säkerhetspolitiska grundläggande lösningarna har inte tillåtit ett övergripande angreppssätt på fördjupningen och inriktningen av våra yttre för-

bindelser. Fördjupningen av det utrikes- och säkerhetspolitiska samarbetet syftar till hitta konkreta åtgärder för ett operationellt samarbete. Genomförandet och konkretiseringen är av central betydelse vid en granskning av samarbetets genomslag. (De samarbetsprogram som ministerrådet inledde i närområdena på 1990-talet har på senare tid påverkats av förändringar i omvärlden.)

Projektet granskar samordningen av de nordiska ländernas yttre relationer (inkl. ministerrådet) samt de framtida utmaningarna och möjligheterna i anknytning till det utrikes-, säkerhets-, och försvarspolitiska samarbetet. Projektet kan också innefatta en del som fokuserar närmare särskilt på Finlands och Sveriges utrikes- och säkerhetspolitiska samarbete.

Forskningsfrågor:

- Vilka nyttor kan ett intensifierat nordiskt utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiskt samarbete ge Finland?
- Vilka konsekvenser kan förändringarna i omvärlden ge för nyttan av ett intensifierat samarbete?
- Vilka nyttor kan ett tätare nordiskt samarbete ge i en omvärld i förändring? Hur påverkas de nordiska ländernas ställning i de europeiska och internationella strukturerna av ett fördjupat nordiskt samarbete?
- Vilka faktorer, utvecklingstrender och institutioner stöder och vilka försvagar möjligheterna att fördjupa och bredda samarbetet? Finns det behov av en mer övergripande gestaltning av den helhet som de nordiska ländernas gemensamma forum och samarbetsformer bildar?
- Hur förhåller sig ministerrådets utrikesverksamhet till det övriga nordiska samarbetet inom utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiken? Är resurserna för ministerrådets utrikesverksamhet rätt dimensionerade och har de utnyttjats väl?
- Vilka är utsikterna för en gynnsam utveckling av utrikes-, säkerhets- och försvarsfrågorna? Vilka konkreta åtgärder kan bidra till ett fördjupat utrikespolitiskt samarbete på kort, medellång och lång sikt?
- Är det möjligt och är det till nytta att ytterligare fördjupa det utrikes-, säkerhets-, och försvarspolitiska samarbetet mellan Sverige och Finland, och, i så fall, hur ska det ske?

Kopplingar till genomförandeplanen för regeringsprogrammet, statsrådets strategier och annan utrednings- och forskningsverksamhet:

Regeringsprogrammet; Statsrådets utrikes- och säkerhetspolitiska redogörelse; de nordiska ministrarnas resolutioner och visioner om fördjupat samarbete (inkl. utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiskt samarbete)

Informationsproduktionens huvudsakliga former:

- Framsynsanalys och bakgrundsteckning, inkl. metaanalys av befintliga data
- Information som stöder genomförandet av strategin, inkl. analys av lägesbilden
- Jämförelse av åtgärdsalternativ

7.4. Lagstiftningens funktionalitet vad gäller identifiering av och hjälp till offer för människohandel

Övre gräns för det disponibla anslaget (euro): 100 000

Tidsplan: 3/2017–3/2018

Bakgrund till samt beskrivning och motivering av informationsbehovet:

Bestämmelser om identifiering av och hjälp till offer för människohandel finns i lagen om mottagande av personer som söker internationellt skydd (746/2011). En lagändring som trädde i kraft i februari 2015 syftade till ökad förutsebarhet och transparens i fråga om att identifiera och hjälpa offer för människohandel och till att skapa en tydligare arbetsfördelning för hjälpinsatserna och stärka den goda förvaltningen. Till stora delar innebar lagändringen att gällande praxis lyftes upp till lagnivå. Genom lagprojektet reviderades endast lagstiftning som faller under inrikesministeriets förvaltningsområde.

Hjälpssystemet för offer för människohandel, diskrimineringsombudsman (som är nationell människohandelsrapportör) och ett flertal organisationer har uttryckt oro över huruvida lagstiftningen om identifiering av och hjälp till offer för människohandel räcker till, särskilt med hänsyn till kraven på jämlikt bemötande av offren, framförhållning när det gäller tillgången till tjänster, rättsverkningarna av klientkap hos hjälpssystemet och den faktiska tillgången till tjänster oberoende av offrets hemkommun. Identifieringen av och hjälpen till offer försvåras av att den gällande lagstiftningen inte har samordnats med lagstiftningen inom andra förvaltningsområden (t.ex. med lagstiftningen inom SHM:s område). Hjälpprocessen bildar inget heltäckande skydd som skulle hindra offren från att falla emellan de olika systemen.

Under beredningen av lagändringen uppmärksammades riksdagen på de nämnda problemen. Riksdagen ålade statsrådet att följa hur regleringen fungerar och vilka effekter den har på hjälpinsatserna och utredningen av människohandelsbrott (FvUB 58/2014 rd). EU-rätten och de internationella förpliktelser som binder Finland kräver effektiva insatser mot människohandel. Utifrån den gällande lagstiftningen och den därpå vilande praxisen kan man ifrågasätta att Finland uppfyller kraven.

Finland tillämpar två olika modeller för hjälpen till offren. De som har en hemkommun får hjälp av kommunen, medan tredjelandsmedborgare erbjuds tjänster via hjälpssystemet för offer för människohandel. Hjälpinsatserna verkar särskilt splittrade och komplicerade i fråga om offer som har en hemkommun. Denna oklarhet och bristen på jämlikhet och förutsägbarhet kan minska offrens iver att söka hjälp, vilket ökar risken för att de blir offer på nytt samtidigt som det blir svårare att upptäcka och utreda människohandelsbrott.

Studien ska utreda om lagstiftningen och praxisen stöder identifieringen av och hjälpen till offer för människohandel, vilket är ett nödvändigt krav i den övergripande kampen mot människohandel. Studien producerar dessutom kunskap till stöd för beslutsfattarna när de bedömer hur väl regle-

ringen fungerar, vilka konsekvenser den har och vilka lagändringar som behövs inom de olika förvaltningsområdena (IM, SHM, JM). Studien syftar till att ta fram alternativa lösningar på de här problemen.

Forskningsfrågor:

- Hur tillämpas lagstiftningen om identifiering av och hjälp till offer för människohandel?
- Vilka problem dyker i praktiken upp vid tillämpningen och hur svarar lagstiftningen på de praktiska utmaningarna?
Finns det brister som anknyter till jämlikheten och förutsägbarheten?
- Vilka luckor finns det i lagstiftningen om identifiering av och hjälp till offer för människohandel (746/2011) och vilka samordningsproblem förekommer i lagstiftningen i övrigt? Ger lagstiftningen tillräckliga verktyg för det tvärsektoriella samarbetet?
- Hur påverkar insatserna för identifiering av och hjälp till offer för människohandel den övriga bekämpningen av människohandel? Stöder insatserna brottsutredningen och åtalsverksamheten och möjligheten att få hjälp? Påverkar insatserna offrens möjligheter att få uppehållstillstånd och skadestånd?

Kopplingar till genomförandeplanen för regeringsprogrammet, statsrådets strategier och annan utrednings- och forskningsverksamhet:

Handlingsplan mot människohandel 2016-2017

Informationsproduktionens huvudsakliga former:

- Uppföljning och bedömning av insatsernas konsekvenser
- Jämförelse av åtgärdsalternativ

7.5 En samlad bedömning av förhållandet mellan beredskapslagen och 23 § i grundlagen

Övre gräns för det disponibla anslaget (euro): 150 000

Tidsplan: 2/2017–1/2018

Bakgrund till samt beskrivning och motivering av informationsbehovet:

Forskningsprojektet bör göra en juridisk bedömning av förhållandet mellan beredskapslagen, som stiftats som en undantagslag, och nya 23 § i grundlagen, och av huruvida de undantag från grundlagen som ingår i beredskapslagen ytterligare kan begränsas genom ändring av beredskapslagen.

När beredskapslagen stiftades förutsatte riksdagen att regeringen gör en samlad bedömning av hur beredskapslagen ställer sig till grundlagens nya 23 § och väger in grundlagsutskottets synpunkter (RSk 28/2011 rd).

Den nya beredskapslagen (1152/2011) och ändringen av 23 § i grundlagen (1112/2011) trädde i kraft samtidigt 1.3.2012. Förslaget till beredskapslag bereddes dock innan innehållet i den nya 23 § i grundlagen var känt. Grundlagsutskottet förutsatte i sitt utlåtande om beredskapslagen att förslaget behandlas i grundlagsordning, eftersom det innehöll ett flertal bestämmelser som står i strid med bestämmelserna i grundlagen (GrUU 6/2009 rd). Detta berodde framför allt på de föreslagna bemyndigandena att utfärda förordning, som till stora delar var sådana att de inte kunde fås att ligga i linje med grundlagens krav på lagstiftning och på exakthet och noggrann avgränsning.

Bakgrunden till ändringen av grundlagens 23 § var utskottets ståndpunkt att det inte i konstitutionellt hänseende är någon tillfredsställande lösning att en lag som ska tillämpas vid undantagsförhållanden införs som en undantagslag. Utskottet ansåg då att det i den pågående översynen av grundlagen bör utredas om grundlagens bestämmelser om undantagsförhållanden kunde ändras så att kravet på att undantag från grundlagen måste föreskrivas genom lag kan luckras upp en aning. (GrUU 6/2009 rd, s. 15).

I beredskapslagen föreskrivs om myndigheternas befogenheter under undantagsförhållanden. I och med ändringen av grundlagens 23 § kan det inte bara genom lag, utan också genom en förordning av statsrådet som utfärdas med stöd av ett bemyndigande med exakt avgränsat tillämpningsområde föreskrivas om tillfälliga undantag från de grundläggande fri- och rättigheterna. Beredskapslagens förhållande till grundlagens nya 23 § har ännu inte bedömts. En helhetsbedömning av denna typ är ett så omfattande projekt att det inte kunnat inledas vid justitieministeriet. Beredningen av beredskapslagen var ett exceptionellt omfattande och långvarigt lagstiftningsprojekt. Samtliga ministerier deltog och under riksdagsbehandlingen lämnade elva utskott utlåtande om lagförslaget.

Också social- och hälsoformen och landskapsreformen (inkl. ändringarna i den statliga regionförvaltningen) torde kräva en justering av beredskapslagen, så det är också ur denna synvinkel motiverat att göra den utredning som riksdagen krävt. För beredningen av landskapsreformen tillsattes

det en särskild beredskapsgrupp med uppgift att bl.a. göra upp förslag till hur genomförandet av samhällets säkerhetsstrategi och beredskapen inför störningar och undantagssituationer kan samordnas på regional nivå. Den ska också utreda om myndigheternas nuvarande befogenheter motsvarar det som krävs för allvarliga, mångförgrenade störningar som utvecklas snabbt. Resultaten från forskningsprojektet kan också utnyttjas vid bedömningen av andra uppdykande behov av att justera beredskapslagen.

Forskningsfrågor:

- Till vilka delar står de bestämmelser i beredskapslagen som krävde att lagen stiftas i grundlagsordning fortfarande i konflikt med grundlagens nya 23 §?
- Kan dessa inkonsekvenser elimineras genom ändring av beredskapslagen?

Kopplingar till genomförandeplanen för regeringsprogrammet, statsrådets strategier och annan utrednings- och forskningsverksamhet:

Regeringens strukturpolitiska reformer (social- och hälsoreformen, landskapsreformen)

Informationsproduktionens huvudsakliga former:

Framsynsanalys, beredning av strategin, juridisk bedömning på det sätt som förutsätts i riksdagens uttalande.

7.6 Försörjningsberedskap i fråga om kompetensen för att trygga den teknologiska och industriella grunden för Finlands försvar

Övre gräns för det disponibla anslaget (euro): 150 000

Tidsplan: 02/2017–09/2017

Bakgrund till samt beskrivning och motivering av informationsbehovet:

I statsminister Juha Sipiläs regerings strategiska program sägs att Finland i vid omfattning ska upprätthålla nationell teknologisk kompetens i fråga om centrala militära kapaciteter, samt tillräcklig försörjningsberedskap och försvarsindustri. Statsrådets principbeslut om tryggandet av det finska försvarets teknologiska och industriella bas fastställer den teknologiska kapacitet och kompetens som krävs för att bygga upp och upprätthålla de för vårt nationella försvar centrala kapaciteterna. Vår nationella teknologiska kompetens har direkta verkningar för vårt försvarssystem i dess helhet och för den militära försörjningsberedskapen. Högklassig forskning är en absolut förutsättning för att utveckla och upprätthålla kompetensen. I principbeslutet slås det därför fast att dessa intressen systematiskt måste beaktas också vid inriktningen av den nationella forsknings- och innovationspolitiken och vid fördelningen av resurser. Det centrala informationsbehovet avgränsas också i försvarsmaktens forskningsagenda och teknologistrategi.

I fråga om de nämnda målen baserar sig den kritiska kompetensen på kunnandet hos ett flertal aktörer inom förvaltningen, industrin och det vetenskapliga samfundet samt på såväl nationell som internationell nivå. En central förutsättning för att de uppställda strategiska målen ska nås är att kompetenshanteringen är långsiktig och att lägesbilden och framsynsanalyserna ständigt uppdateras.

Bland den närmaste framtidens särskilt betydelsefulla projekt kan nämnas ersättningen av marinens föråldrade stridsfartyg och flygvapnets Hornetmateriel, där det gäller att lägga vikt vid den tekniska och industriella bas som den militära försörjningstryggheten kräver. Teknikområdena beskrivs mer detaljerat i försvarsmaktens teknikstrategi och kompetensbehoven i försvarsmaktens forskningsagenda (www.mil.fi).

Mot den bakgrunden granskar projektet den relevanta kompetensen i fråga om de nämnda kritiska teknikerna. Projektet går in på kompetensens tillstånd, utvecklingsutsikter, utmaningarna när det gäller kontinuiteten samt den nationella innovationsförmågan och utvecklingen av den. Vidare granskas utvecklingsutsikterna och möjligheterna i fråga om lägesbilden för kompetensförsörjningen. Målet är att skapa ett koncept som gör det lättare att upprätthålla en systematisk lägesbild och att i rätt tid göra korrekta framtidsbedömningar.

Forskningsfrågor:

- Vad är centralt för försörjningsberedskapen i fråga om den nationella tekniska kompetensen när det gäller
 - påverkningskedjorna i en informations- och serviceintensiv nätverksbaserad omvärld?
 - förändringstrenderna fram till år 2030? (T.ex. nationella eller internationella politiska, ekonomiska, samhälleliga, tekniska, vetenskapspolitiska faktorer och trender.)
- Inom vilka områden kan vi på goda grunder hävda att Finland har stark kompetens och var finns det rum för utveckling?
- Vilka omständigheter måste föreligga och vad måste vi utveckla för att nå den eftersträvade lägesbilden? Utredningen bör ta fram en handlingsmodell för den målsatta lägesbilden, inklusive definition av aktörernas roller och ansvar. Handlingsmodellen ska där det är möjligt utnyttja internationell bästa praxis, men praxisen ska anpassas till Finlands nationella resurser och strukturer.

Den utredning arbetet utmynnar i kan utöver öppna källor också utnyttja sekretessbelagt material. Utöver den offentliga delen kan utredningen därför innehålla avsnitt som sekretessbeläggs med stöd av 24 § 1 mom. i offentlighetslagen (621/1999). Om användningen och behandlingen av sekretessbelagt material avtalas i detalj i bilaga till uppdragsavtalet. Ett villkor för att avtalet ska godkännas är att alla som deltar i utredningen undergår en begränsad säkerhetsutredning enligt säkerhetsutredningslagen (726/2014).

Kopplingar till genomförandeplanen för regeringsprogrammet, statsrådets strategier och annan utrednings- och forskningsverksamhet:

Regeringens strategiska program; Statsrådets principbeslut om tryggheten av det finska försvarets teknologiska och industriella bas

Informationsproduktionens huvudsakliga former:

- Framsynsanalys inkl. metaanalys av befintliga data
- Information som stöder genomförandet av strategin
- Jämförelse av åtgärdsalternativ

7.7 Energi och försörjningsberedskap: säkerhetspolitisk framsyn i fråga om geopolitiska och strategiska förskjutningar

Övre gräns för det disponibla anslaget (euro): 300 000

Tidsplan: 01/2017–12/2017

Bakgrund till samt beskrivning och motivering av informationsbehovet:

En ny tid har nalkats inom den globala energiproduktionen samt utbudet av och tillgången på råvaror. Det råder i dag överutbud på fossila bränslen. Det stundtals kraftigt fluktuerande marknadsvärdet på dem skapar därför nya geopolitiska spänningar. På längre sikt kan vissa förnybara energiformer, t.ex. solenergi, bli permanent konkurrenskraftiga jämfört med fossila bränslen, vilket kan ha omvälvande följder. Energiberoendet länder emellan och konkurrensen om andra råvaror kan ta sig nya former. Det leder till svårförutsägbara geopolitiska och geostrategiska förskjutningar.

Olja och gas samt energiproduktion är Rysslands största nationalekonomiska inkomstkälla och exportprodukt. Den ryska ekonomin står inför utmaningar till följd av det sjunkande världsmarknadspriset på olja samtidigt som utvecklingen av energiproduktionen och moderniseringen av ekonomin går trögt.

Finlands beroende av fossila bränslen (importberoende; merparten importeras i dag från Ryssland) påverkar den nationella försörjningstryggheten. De politiska besluten står i dag i många avseenden i konflikt med marknadsekonomin. Stöden till solenergi och vindenergi har uppmuntrat till investeringar som har sänkt elpriset. Det låga elpriset har i sin tur sänkt viljan att investera i traditionell kondenskraft och kraftvärmeproduktion, vilka kan regleras och är viktiga för försörjningstryggheten. Helhetsbilden förändras också av att nya bränslen kommer ut på marknaden (bl.a. flytande naturgas och biobränslen).

Forskningsfrågor:

- Hur bör förändringarna i den globala energiekonomin analyseras och förutses ur ett säkerhetspolitiskt perspektiv? Hur påverkar de viktigaste trenderna (den tekniska utvecklingen, geopolitiken och investeringarna) de energipolitiska besluten i Finland och Europa? Vilka långvariga geopolitiska följder kan ibruktagandet av nya energiformer ha på det globala planet?
- Hur väl kan den ryska ekonomin stå emot prisfallet på råvaror, och återspeglas det på landets militära ekonomi och säkerhetspolitiska lösningar? Vilken beredskap har Finland med tanke på den instabila ekonomin i Ryssland, som är beroende av energiexporten?
- Vilken styrande effekt har marknaden och de politiska åtgärderna (energi-, klimat- och säkerhetspolitik) med tanke på försörjningstryggheten? Vilka är chanserna för att bioolja i framtiden kan ersätta fossila bränslen i trafiken och energiproduktionen? Hur skulle beredskapen och beroendeförhållandena påverkas av en övergång från fossila bränslen biobränslen? Hur kan den framtida energipaletten på bästa sätt tjäna såväl försörjningsberedskapen

som de energipolitiska målen?

Projektteamet måste kunna kombinera de ovan skisserade infallsvinklarna och producera konkreta observationer och rekommendationer.

Kopplingar till genomförandeplanen för regeringsprogrammet, statsrådets strategier och annan utrednings- och forskningsverksamhet:

Regeringens strategiska program.

Informationsproduktionens huvudsakliga former:

- Framsynsanalys inkl. metaanalys av befintliga data
- Information som stöder genomförandet av strategin
- Jämförelse av åtgärdsalternativ

7.8 Det samhälleliga åtagandet för hållbar utveckling: utvärdering av åtgärdsåtagandet som verktyg

Övre gräns för det disponibla anslaget (euro): 100 000

Tidsplan: 1/2017–6/2017

Bakgrund till samt beskrivning och motivering av informationsbehovet:

Det samhälleliga åtagandet för hållbar utveckling <https://sitoumus2050.fi/> från våren 2016 är en förlängning av den nationella strategin för hållbar utveckling. Konceptet omfattar ett åtgärdsåtagande som utgör ett verktyg för att genomföra målen för en hållbar utveckling. Genom åtgärdsåtaganden kan alla typer av organisationer och även enskilda personer delta i det globala projektet Agenda 2030.

Åtgärdsåtagandena ska uppfylla sex kriterier. Åtagandet ska

- vara förenligt med visionen om ett välmående och globalt ansvarstagande Finland inom ramar för naturens bärkraft,
- främja ett eller flera av målen i det samhälleliga åtagandet,
- vara förenligt med principerna för hållbar utveckling,
- vara konkret,
- vara mätbart och kunna följas upp,
- skapa något nytt.

Vid utgången av augusti 2016 har 307 åtgärdsåtaganden ingåtts inom samtliga delområden. I takt med det ökande antalet åtaganden har också förväntningarna på verktyget och på dess funktion, genomslag och trovärdighet ökat.

Forskningsfrågor:

- Vilka slags nya åtgärder har åtagandet lett till hos organisationerna och aktörerna?
- Hur väl har verktyget främjat en hållbar utveckling och kunskapen om den?
- Hur kan man stärka åtgärdernas genomslag och synergifördelarna (bl.a. uppkomsten åtagandekluster)?
- Hur kan man säkerställa åtagandenas kvalitet och trovärdighet och fastställa indikatorer som beskriver kvalitet och trovärdighet?
- Vad göra för att ytterligare öka antalet enskilda åtaganden?
- Vad göra för att engagera allmänheten mera i åtagandena?
- Hur väl uppfyller åtagandeverktyget målet att sprida bästa praxis och vilka försök kan identifieras?
- Finns det andra motsvarande verktyg eller program för att främja en hållbar utveckling nationellt och hitta initiativ till bästa praxis?
- Vilka synergifördelar kan man nå genom dessa andra verktyg och program? Bedömningen

ska också ta fasta på de risker och utmaningar som anknyter till ett ökande antal åtaganden. Målet är att utreda hur åtagandeverktyget och databasverktyget kan utvecklas i det nationella genomförandet av Agenda 2030.

Kopplingar till genomförandeplanen för regeringsprogrammet, statsrådets strategier och annan utrednings- och forskningsverksamhet:

Utredningen stöder regeringens grundläggande projekt 7.2 och det nationella genomförandet av Agenda 2030 genom att ta fram en bedömning av hur åtagandeverktyget fungerar och vilket genomslag det har.

Informationsproduktionens huvudsakliga former:

- Bedömning och information som stöder genomförandet av strategin